

Emil Hakl: *O rodičích a dětech*

CJLB507 Česká postkomunistická literatura, JS 2023

Dominik Bárt

Emil Hakl, vl. jménem Jan Beneš, nar. 1958

Bibliografie po *Rodiče a děti*:

poezie

Rozpojená slova (1991)

Zkušební trylky z Marsu (2000)

próza

Konec světa (2001)

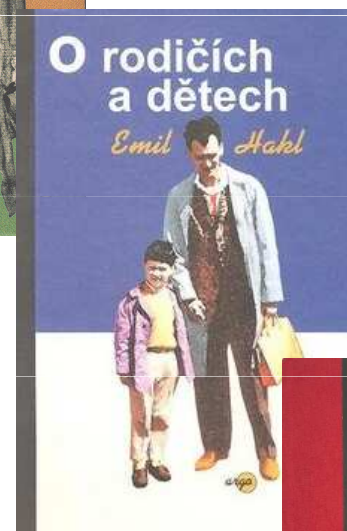
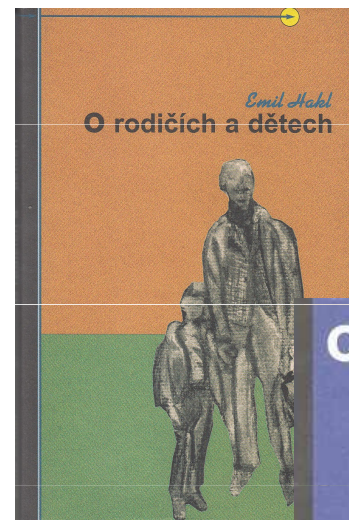
Intimní stránka Sabriny Black (2002)

***O rodičích a dětech* (2002)**

Argo, 1.—3. vydání (2002, 2003, 2008)

Magnesia Litera za prózu (2003)

filmová adaptace Vladimíra Michálka (2008)

Dialog otce a syna během pár hodin

„[...] hlavní protagonisté se smutkem čelí všednosti dnů a ubíjejícím zaměstnáním. Jako jedinou záchranu před těmito stavy nabízí Hakl mluvení“ (Malá 2014: 404)

„Hakl se tedy spoléhá na rozhovor jako vyprávěcí médium“ (Trávníček 2002: 23)

příčemž:

„[s]tejně podstatné je totiž v Haklově rozhovoru jak to, co si otec se synem řekli, tak i to, co zůstalo viset v řeči, co řeč nepředala.“ (tamtéž)

„[Haklovu knihu i důvod psaní] lze chápat jako potřebu sdělit něco ve chvíli, kdy nic velkého sdělit nelze“ (tamtéž)

Trávníček dává do souvislosti např. se sougeneračním Kahudou či Topolem, Hakl však nestrhává imaginací ani narativními postupy, je prostý, pozorující – a zároveň **autofikce**

Vztah k tradici: Hrabal (hrabalovsky hospodské pábitelství), Hašek (anekdotický humor), dialog jako hlavní narativní prvek, prostředí periferie

Generační próza

a) rodinná identita a role (zvl. mužů)

- otec (72 let) a syn-vypravěč (42 let)

+ retrospektivně děd

+ potomek syna-vypravěče

b) sociálně-politická reflexe jak historických etap (WWII, r. 48, r. 68, normalizace), tak současnosti (90s)

Generační román – sociálně-politická reflexe napříč generacemi a vztahy otec-syn etc.

- 90s:

- nejmladší generace (syn vypravěče)
- mladší–střední generace (vypravěč)
- stará generace (otec)
 - retrospektivně děd uzavírá kruh a ukazuje cykličnost rodinné identity a „malých“ dějin

„Což vo to, vy jste na sebe měli neuvěřitelnou vazbu, von vo tobě furt mluvil, každej den, celý ty léta. Kdoví, von možná, když to s nim už končilo, tak na tebe myslel, dokonce je to skoro jistý. Nojo... A ten další?“

„Potom je tu ten případ s tím uhořelým sousedem, co mi prohořel dveřma rovnou do kuchyně.“

„Tos vyprávěl, ale tomu nemůžu věřit, ne že bych tě podezíral, že sis to *uplně* vymyslel, ale tys tenkrát bral nějaký ty *drogy*, nebo nebral?“

„Proč ty nikdy nic nemůžeš vzít tak, jak to říkám?“

„Ale poněvadž tě znám.“

„No dobře,“ povídám, „tak se potom nemusíme vo ničem bavit!“

s. 93

slunce nebo když prší. Ale to nic, chtěl jsem se zeptat... Víš ty, proč tu vlastně žiješ?“

„Protože mě vyrobil.“

„Ale no jistě, to mi promiň, to se holt stane... Ale proč ty žiješ celej život pořád v tý Praze?“

„Protože se bojím změnit svůj život k horšímu; Praha je jediný místo, kde umím žít.“

„A jak to víš, kdyžs to jinde nezkusil?“

„Mně bohatě stačí, když někde pobejvám tejden, čtrnáct dní, a už vidím, že bych tam z té nicoty zmagořil, z té jednoznačnosti, z té *vážnosti*, se kterou se tam žije. Jak seš jednou *švec*, tak

s. 94

ti nezbejvá než držet lajnu a bejt nadosmrti *švec*, protože tě tak všichni berou, i kdyby ses na hlavu stavěl.“

„A co ti na tom vadí?“

„Dyť je to nuda! Navlíknout se do jedný role a hrát jí až do uplnýho rozpadu!“

„Kdežto tady?“

„Tady se život vodvíjí, jako kdyby to byla komedie vod Friče nebo nákej dojemně přitroublej italskej pornofilm... Jako atentát na Heydricha v podání dětskýho loutkovýho divadla...“

„A to se ti líbí?“

„To se mi líbí moc.“

„A co se ti na tom, prosimtebe, líbí?“

„Právě ty divadelní rozměry, ten malej prostor. To, jak tady má mukl společensky blízko k ministrovi a navopak. To šmidrování. To lojzování a vaškování... Všechny ty historky, jak někdo chodil na pivo a na karty s prezidentem...“

„Prostě bordel.“

„Ale veselej.“

s. 40

„Tito byl Chorvat?“

„Chorvat, ale především selfmejdmen, jak by se dneska řeklo. Což vo to, von i náš otec ho obdivoval, jemu připadalo, že Tito je jedinej, kdo dokáže vyhnat fašisty z Balkánu, což se nesplet, proto se k němu taky dal, jenomže holt zapomněl, že se na světě vodjakživa vyhání jedno zlo druhym... Von věřil, že Tito je silná figura, iluzionista, žejo, bílej slon. Že je to svým způsobem taky takovej zvláštní kapitalista, kterýmu nakonec pude hlavně vo prosperitu,“ říkal otec a pořád se díval na sračkárnu, rýsující se proti houstnoucím nebi.

„Ale furt byl větší formát než ty agenti gestapa tady, co pak šli rovnou ke KGB a z KGB do vlády, nebo ne?“ řekl jsem a sledoval slunce, které se prudce rozlilo po obzoru jako rozbité vejce a potom zaskočilo za kopec. A viděl jsem víc než kdy jindy, že jsme jednou provždy zavřeni v šedé, neprostupné kouli, plné kouře, výkalů a smíchu. Lidé, Země, Vesmír a my, děti. Šablony, míry, šuplíky a váhy. Naivita bez konce. Naše řeč budiž: ano, ano, ne, ne. Ha ha.

„Aha... A co jste tam dělali?“

„Stáli jsme na chodníku, děda mě držel za ruku a v pravidelných intervalech vopakoval: ‚Vidiš? To si pamatuj! Vidiš? To si pamatuj!‘“

„No vidiš, a pamatuješ si to...“

„To si pamatuju, jako by to bylo předečím, protože to bylo poprvý, co jsem viděl vopradový tanky, já byl přímo nadšený, motory řvaly, kouř se válel nad lesem, tanky rachotily jeden za druhým a furt jim nebyl konec! A my tam stáli až do vodpoledne, děda jim hrozil pěstí a já jim tajně, aby to neviděl, mával... Vzpomínám si na jednoho malinkýho kníratýho oficíra s tou jejich placatou čepicí takhle do tepla, které se po nás furt vohlížel z transportéru a nemoh to pochopit: dědek hrozí a malčik mává...“

„To ti ale bylo deset, tos už moh vnímat, vo co tu běží.“

„No to jsem právě vnímal! Jak všichni lavírovali, jak se zajišťovali na dvě strany, jak měli plnou hubu lidských tváří a přitom byli podělaný až za ušima, naši taky, matka s Pepčou, furt kramařili s nákejma *letákama* a přitom dávali pozor, aby si toho sousedi proboha nevšimli, mně z toho bylo nanic. Já byl rád, že děda hrozí, to bylo aspoň něco, jenže mně se ty tanky zároveň vohromně líbily, a tak mi z toho samo vyšlo, že jsem jim radši mával... Děda nakonec sebral z chodníku voblázek a tak náh demonstračně, aby všichni viděli, hodil šutrák na jeden ten tank.“

„To byl celej von, von měl v každý situaci smysl pro reklamu, nebo jak bych to řek... Což mu teda pomáhalo přežít. Když ho pustili z kriminálu, tak šel v pětapadesáti dělat pomocnýho dělníka do ČKD, tam se vypracoval na kvalifikovanýho dělníka, pak na vedoucího dílny a nakonec ho chtěli udělat technickým vedoucím, ale von šel radši do důchodu... A trefil se?“

„Kam?“

s. 99—100

„Do toho tanku.“

„Trefil.“

„Nojo,“ zamyslel se otec. „Já jsem si se svým otcem moc nerozuměl. Mě vodmalíčka srala ta jeho zásada, že peníze zmůžou úplně všechno... Já kdysi jako dítě vyhrál nákej závod v plavání a přines jsem domu medaili. A von místo aby mě pochválil, povídá: ‚Ivane, doufám ale, že si nemyslíš, že plaveš líp než tvoje matka!‘ a já se jenom zasmál, a von už řval: ‚Nemůžeš plavat líp než tvoje matka, protože tu učil plavání *profesionální plavčík!*‘, čímž myslel za jeho peníze, žejo; to byl totiž plavčík, kterej matku držel v bazénu na takový tý udici a volal na ní: ‚Á dva tři, á dva tři...‘ Ale otec byl pevně přesvědčený, že jedině takhle se někdo může naučit plavat. Že *zadarmo* se nikdo pořádně plavat nenaučí. Von byl holt pravej kapitalista. A já měl díky tomu ideál, že až se konečně vosamostatním, že pro mě peníze nebudou nikdy důležitý. Že když někdy náh budu mít, tak je bez řeči utratím a hotovo,“ řekl otec a zacukalo mu oko. Vypadal, jako by mu v tu chvíli něco došlo.

Chtě nechtě se mi vybavila ta jeho přízemní garsoniéra na Spořilově. Ta shnilá kuchyň, ta plesnivá koupelna, ten rozklážený sektorový nábytek, ty zástupy zaprášených flašek mezi chuchvalci prachu pod dřezem.

Mlčel jsem.

Otec mlčel.

Rarach mlčel a ohryzával si pařáty.

„Což se mi teda nakonec nejspíš asi podařilo...,“ řekl otec po dobrých pěti minutách.

„Eště pivo?“ zjevil se nad námi zmáchaný hospodský.

„Jo,“ řekl otec.

„Už ne, zaplatíme,“ řekl jsem já.

„Tak jak?“ zeptal se hospodský.

„Tak dvakrát jalovcovou a zaplatíme,“ řekl jsem.

„Dvakrát jalovec,“ zazpíval si pro sebe hospodský.

s. 127

„Protože to je zpráva vo stavu světa, a proto, že se už nechci bavit vo ženskejch.“

„A proč ne, prosimtě?“

„Protože je to furt dokola,“ říkám.

A mám před očima obraz, jak sedím na nábřeží před Rudolfinem a držím před sebou knihu a nečtu a čumím kolem sebe,

[...]

stromu. Mám před očima ostrý a přesný obraz. Až po létech se mi pak přiznal, že ten zvěřinec patřil nějaké exmodelce.

„To je holt lidstvo,“ opakuje otec. „Že kytovci jsou skoro vyhubený, to je každému fuk, ale že někdo znásilnil devadesátiletou bábu, což bylo dneska v novinách, to zajímá všechny... Víš prosimtebe, kolik zbejvá na celý planetě *vorvaňů*?“

„Lidi si už dávno vyráběj svojí vlastní přírodu, která jim vyhovuje víc než ta původní. Svět prostě zmizel. Kolik zbejvá *vorvaňů*?“

„A to byla ňáká tvoje známá nebo co?“ ptá se otec. „To mi není vůbec jasné, jak u tebe mohla bydlet Čínanka...“

„To se stane.“

„Mě na tobě mrzí jedna věc, jak si pořád vymejšíš, to teda mě na tobě mrzelo vždycky... Proč ty si furt musíš vymejšlet...“

„Já si hergot sakra už léta nic nevymejším! To je tvůj problém, že mě furt vidíš jako malýho parchanta! Tak se mě na nic neptej a je to, já vo to nestojím, vykládat někomu ňáký historky!“

„*Někomu*... Nojo, no...“

„No seš můj otec, já vím. Tak mi buď věř, nebo se neptej!“

„Tak mi snad ale můžeš vysvětlit, kdes přišel k Čínance, dyť přece všechno na světě se dá vysvětlit... Jestlipak vůbec víš, že tvůj děda původně pocházel z vesnice, která se menuje Vlčeves, to si pamatuj, kdybych umřel, stejně už dávno přesluhuju... Slušnej člověk má nejpozdějc v šedesáti dostat raka a jít... Vlčeves, to je za Tábořem... Proto taky uměl jezdit na koni... Poslyš, a kde to vůbec jsme?“

„Ale no to vim, krucinál, že Chittussiho... Ale v kterým jsme měště?“

„Přece v Praze,“ povídám.

Uplynula vteřina, možná dvě. Teprve potom ve mně pořádně hrklo.

„Nojo, tak to vidiš...,“ říká otec do slepé zdi nějakého baráku, „Japonku jsem neměl, to zkrátka nevyšlo... To je todle, nojo... V Praze, já vim... Já už jsem starej dědek, já na to pokaždý zapomenu, já mám holt vokno...“

„To nevadí, tak pod' na metro.“

„Nojo, asi pudem... Poslyš, a nezlobíš se?“

„Ne.“

„A seš aspoň trochu šťastnej? Já bych si přál, abys byl aspoň trochu šťastnej...“

„Ale jo, to víš že jo.“

„Co jo?“

„Ale no sem šťastnej, hergot!“

„Ty seš hlavně vzteklej, jestlipak víš, po kom?“

„Vim.“

„No tak vidiš... A poslyš, eště ti řeknu, že dřív se menovaly ty obchody aspoň srozumitelně, ale teď? Co to je, *Dřevo ráj? Ptákoviny?* Tam bych vůbec ani nevlez, protože bych se styděl... *Tip Top* se menuje obchod, co bych si koupil v takovém obchodě, to radši ani nechci vědět... Já už vim, my asi pudem hledat nákej taxík...“

„Tak jo.“

„A nepotřebuješ něco... Nebo nechceš něco?“

„Ne, já mám všechno.“

Třída Jugoslávských partyzánů se leskne jako vaječná skořápka. Mávám na taxík a otec nastupuje.

Bibliografie

Primární lit.:

Hakl, Emil. *O rodičích a dětech*. 3. vyd. Praha: Argo, 2008.

Sekundární lit.:

Čulík, Jan. Hakl a Viewegh: jak se vyrovnat s banalitou života. In *Česká literatura*, 2007, č. 5, s. 669–706.

Malá, Zuzana. Emil Hakl: O rodičích a dětech. In *V souřadnicích mnohosti*, Alena fialová a kol. (eds.) Praha: Academia, 2014.

Trávníček, Jiří. „A najednou máš nepřetržitý pocit viny, ani nevíš jak...“. In: *Host*, 2003, č. 6, s. 22—23.